

УДК 821.161.2-2.09:111.1

Т. О. Федик

ORCID 0000-0002-3673-7077

МЕМУАРНІ СТРУКТУРИ НАРАТИВУ В П'ЄСІ ТЕТЯНИ ІВАЩЕНКО «ТАЇНА БУТТЯ»

У статті проаналізовано особливості використання наративних структур спогаду в п'єсі Т. Іващенко «Таїна буття». Актуальність дослідження зумовлена популярністю жанру художньої біографії, яка породжена прагненням глибше переосмислити життя ключових культурних та історичних постатей і наявністю широкого спектру інструментів для реалізації цієї літературної репрезентації, а також достатньою впізнаваністю художньої інтерпретації життя Франка – п'єси «Таїна буття» Т. Іващенко серед дослідників біографічної драми та її унікальністю в конструюванні сюжету. Під час дослідження було з'ясовано зміст базової термінології – понять «нарація», «спогад-наратив», «залежність», «адиктивна поведінка», виокремлено хронотопні структури нарації, визначено єднальні елементи хронотопних структур – спогади-наративи, проаналізовано особливості спогадів-наративів у п'єсі як таких, що наскрізно містять маркери адикції.

Ключові слова: сучасна українська драматургія, нарація, спогад-наратив, адикція, адиктивна поведінка.

DOI 10.34079/2226-3055-2022-15-26-27-194-201

Постановки проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Художнє переосмислення біографій стало трендом літератури кінця ХХ – початку ХХІ століть, що дало можливість реципієнтам «пізнавати одного генія через сприйняття іншого» (А. Багряна, Я. Верещак, В. Герасимчук та ін., 2015, с. 3). Прагнення глибше розкрити життя ключових культурних та історичних постатей і наявність широкого спектру засобів і прийомів для реалізації такого роду літературної репрезентації породжують цікавість до раніше осмислених життєписів. Таким чином, сучасна українська культура відзначається «перереформатуванням державницького та культурного пантеонів» (Бондарева, 2021, с. 243), що сприяє появі цілком нових художніх інтерпретацій біографій важливих постатей історії та культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зі зміною мотивації спостерігаємо зміщення основних векторів переосмислень біографії. Руйнування загальноприйнятих норм і канонів конструювання життєпису і тісне поєднання правди і вимислу – ключові ознаки художньої біографії ХХІ століття. Т. Черкашина відзначає нетиповість форми сучасних художніх інтерпретацій: «Все активніше йде гра формою художнього життєпису, який може поставати не лише у вигляді логічно-послідовного тексту з дотриманням чіткої хронології подій, а й у вигляді мозаїчного набору текстових блоків, що взаємодоповнюють та взаємоуточнюють один одного» (Черкашина, 2009, с. 191). Іманентною особливістю системи персонажів «нових» переосмислень є переплетення реальних осіб з вигаданими, при чому «справжній життєпис реальної особи стає ключем до розуміння мотивації дій та вчинків вигаданих персонажів» (Черкашина, 2009, с. 191). Окреслені ознаки значно розширюють межі «дозволеного», що сприяє зацікавленості авторів жанром художньої біографії, – і, як наслідок, спостерігаємо з'яву нових інтерпретацій незалежно від роду літератури.

Актуальність дослідження. Попри специфіку драми як роду літератури –

конденсованість змісту, який представлений діями актантів, і мінімізоване вираження авторської позиції, біографічний жанр проявився вповні і в сучасній українській драматургії. Актуальність і популярність цього жанру в Україні зумовлює вихід антології біографічної драми «Таїна буття», яка побачила світ за сприяння Національного центру театрального мистецтва імені Леся Курбаса. Однією з п'єс антології є «Таїна буття» Т. Іващенко, яку літературознавці розглядають переважно в контексті драматургічної біографістики (О. Бондарева «Драматургічна антологія біографічних п'єс «Таїна буття» та її культурні контексти»; Є. Васильєв «Епізація і ліризація в сучасній драматургії (на матеріалі української біографічної драми)»; О. Цокол «Кардинальні та лояльні експерименти з жанровою фактурою драми 1990-х років»).

Такій увазі науковців п'єса завдячує самій постаті Івана Франка, чий життєпис активно популяризується. Його життя тільки за останні два десятиліття неодноразово привертало увагу дослідників. Так, вийшли книжки Т. Гундорової «Франко не/і Каменяр» (2006), Т. Салиги «Франко – каменяр» (2006), Р. Горака «Бажав я для скованих волі...» (2015), Н. Тихолоз і Б. Тихолоза «Франко від А до Я» (2016). Одна з останніх біографій Івана Франка – книжка С. Процюка «Руки і сльози» (2022). Перевагами художньої біографії є можливість представлення не лише документальних фактів життя письменника, а й репрезентація його психологічного портрету, тож С. Процюк у передмові стверджує, що мав на меті «створити велике панорамне полотно життя і творчості Франка, здійснити спробу його психічного портрету та розкрити психологічні особливості особистого і сімейного життя, а також презентувати трагізм його боротьби із хворобою останні вісім літ» (Процюк, 2022, с. 2). Лише восени 2022 року книжка «Руки і сльози» вийшла у видавництві «ToonDriveBook», а за її мотивами вже плануються зйомки багатосерійного фільму про Івана Франка.-

Тож, враховуючи актуальність жанру біографічної драми і достатню впізнаваність художньої інтерпретації життя Івана Франка серед дослідників біографічної драми, пропонуємо спостерегти специфіку конструювання сюжету і роль спогадів-нарративів у п'єсі «Таїна буття» Т. Іващенко.

Метою дослідження є аналіз особливостей нарративних структур спогаду в п'єсі «Таїна буття» Т. Іващенко.

Для досягнення поставленої мети були виконані такі **завдання дослідження**: з'ясовано зміст базової термінології – понять «нарація», «спогад-нарратив», «залежність», «адиктивна поведінка»; виокремлено хронотопні структури нарації; визначено єднальні елементи хронотопних структур – спогади-нарративи; проаналізовано особливості спогадів-нарративів у п'єсі як таких, що наскрізно містять маркери адикції.

Для реалізації окреслених завдань були використані такі **методи**, як біографічний – для розуміння більш широкого контексту перебігу подій п'єси, хронотопний і нарративний (уможливили роботу зі структурними компонентами п'єси) та елементи психологічного аналізу, за допомогою якого виявлено носія адикції. Методика проведеного дослідження враховувала і загальні алгоритми аналізу, передбачені цими методами, і особливості самого твору.

Виклад основного матеріалу.

Складна хронотопна структура п'єси потребує визначення основних складових і формулювання припущення щодо того, у який спосіб вони поєднані. Оскільки в основі такої гіпотези лежатиме теорія адикції, потрібно визначити основні ознаки цього психологічного феномена і виявити їх у кожній зі складових хронотопної структури п'єси. Ці ознаки можуть стосуватись різних етапів формування особистісної залежності, тому важливо зіставити їх зі змінами у свідомості персонажів і перебігом сюжету. Окремого аналізу потребує особливість цієї п'єси щодо відображення основних ознак адикції у спогадах-нарративах. Результати такого аналізу дадуть можливість зрештою підтвердити або спростувати висунуте припущення.

За основу в дослідженні беремо дефініцію, запропоновану Г. Принсом, який під «нарацією» розуміє «дискурсивне представлення однієї чи кількох подій» (Prince, 1988, р. 58). Науковець підкреслює унікальність нарації, оскільки вона дещо відмінна від опису або коментарів, проте часто містить у собі згадані елементи (Prince, 1988, р. 58). Спираючись на праці наратологів (G. Prince, G. Genette, W. Schmidt), зауважимо, що ключовою категорією явища нарації є поняття «позиція» (point of view), оскільки саме завдяки взаємодії (зіставленню і протиставленню) різних позицій визначається тісний зв'язок між різними рівнями художнього твору, зокрема фабульним, сюжетним, образним тощо.

Основою кожної біографічної драми є спогад або життєпис, яким самим власне притаманна форма нарації. Не зупиняючись на особливостях цих текстів, які для біографічної драми є свого роду прототекстами, зауважимо, що науковці послуговуються окремим терміном «спогад-нарратив», який буде доцільним і для нашого дослідження. У п'єсах спогади-нарративи виступають своєрідними фрагментарними вставками, порушуючи іманентну ознаку драми, яка полягає в переважанні діалогів. Здебільшого такі відступи введені у структуру п'єси з певною метою і виконують відповідні змістові функції. Тож перед драматургом постає виклик – перетворити дію в нарацію і при цьому зберегти іманентні ознаки драми як роду літератури. Однак у п'єсі «Таїна буття» Т. Іващенко читач стикається зі складнішою ситуацією, коли драматичне дійство насичується репліками-спогадами, які в сукупності організовуються в самостійні спогади-нарративи. Для детального аналізу особливостей такого конструювання п'єси насамперед потрібно з'ясувати структуру її хронотопів, що дасть можливість локалізувати спогади-нарративи в часі і просторі відповідних нараторів.

У п'єсі Т. Іващенко «Таїна буття» тісно переплетені дві основних хронотопних структури: перша – Ольга Франко на схилі літ згадує молоді роки; друга – власне спогади жінки з моменту знайомства з Іваном Франком і загалом їхнє подружнє життя.

Наявність першої хронотопної лінії дає розуміння реципієнтам, що подружнє життя представлено крізь призму Ольги Франко. Це спомини літньої жінки, яка, зважаючи на досвід, вже по-іншому «споглядає» своє минуле, а значить, і ми отримуємо певною мірою суб'єктивне зображення їхнього подружнього життя. Осмислення жінкою свого життя відбувається практично перед її смертю. З одного боку, Ольга Франко згадує про свої недуги, з якими боролася впродовж життя: *«Я продовжувала слабувати на нерви. Потім хвороба почала прогресувати і я не змогла бути поруч з чоловіком, впродовж останніх років його життя»* (Іващенко, 2015, с. 194) та параліч рук Івана Франка, який зробив його немичним ще у зрілому віці: *«Він остаточно втратив змогу писати і навіть гортати сторінки»* (Іващенко, 2015, с. 194). Однак наприкінці п'єси наштовхуємось на згадку про смерть Ольги Рошкевич, яка відійшла в кращі світи майже на двадцять років пізніше за Івана Франка. Тож дія у першій хронотопній структурі зумовлена роздумами літньої вдови, яка аналізує зреалізованість у сімейному житті. Саме тому перша хронотопна структура репрезентована лише однією дійовою особою – Ольгою Франко.

Контраргументом щодо викривленої дійсності подружнього життя Ольгою Франко є друга хронотопна структура. На відміну від першої, у цій реальності перед реципієнтами постає сам Іван Франко зі своїми бажаннями, відчуттями, переживаннями, які інколи залишаються таємницею навіть для дружини: *«І несла мені була відірвати ноги від землі. Я розумів, що той крововилив кохання, який зараз розір'яв мене, потребує, щоб Целіна зараз же з'явилась»* (Іващенко, 2015, с. 183). Картина подружнього життя репрезентується двома «голосами», які поступово своїми діями створюють тогочасну реальність. Таким чином, активна дія обох персонажів сприяє формуванню безпосередньо довіри між дійовими особами і реципієнтами, оскільки об'єктивізує представлену реальність.

Тож, окреслені хронотопні структури взаємодоповнюють одна одну, тобто є

взаємозалежними, оскільки лише в симбіозі цілком розкривається задум художньої інтерпретації біографії Івана Франка.

Часова «прірва» у десятки років і просторова неузгодженість між хронотопними структурами долається завдяки введенню драматургією спогадів-нарративів, які уможливають «подорож» реципієнтів крізь роки разом з Ольгою Франко. У першій хронотопній структурі спогади-нарративи простежуємо лише на рівні однієї дійової особи – Ольги, оскільки в момент споминів жінка вже давно як овдовіла. У той час як у другій вони зреалізовані на рівні обох дійових осіб, що зумовлене активною дією в п'єсі кожного з подружжя. Отже, роль спогаду-нарративу як єднального компоненту двох хронотопних структур досить вагома, проте ми переконані, що уникнення змістової неузгодженості п'єси все ж таки досягається завдяки наявності не лише спогадів-нарративів, а й захованих у кожному з них глибинних сенсів, які «мігрують» з однієї структури в іншу. Припускаємо, що одним з таких єднальних елементів, який забезпечує існування п'єси як цілісного твору, є зображення почуттів Івана Франка до Целіни Журовської. Звичайна закоханість, за якою криється непросвітна залежність письменника, виступила єднальним елементом хронотопних структур цієї п'єси.

Теоретично основою для підтвердження запропонованої тези стали поняття «залежність» та «адиктивна поведінка». Унаслідок наявності великої кількості розвідок з різних галузей, присвячених явищу адикції, спостерігається варіативність значень згаданих понять. У дослідженні послуговуватимемось дефініцією, запропонованою А. Лембке, яка під «залежністю» розуміє «тривале й компульсивне споживання речовини чи нав'язливу поведінку попри згубні наслідки для себе й інших людей» (Лембке, 2021, с. 20). Щодо поняття «адиктивної поведінки», то найбільш вичерпне визначення у сфері гуманітаристики подає Ю. Железнякова: «Адиктивна поведінка – одна з форм деструктивної поведінки, яка виражається в прагненні до відходу від реальності шляхом зміни свого психічного стану за допомогою приймання деяких речовин чи постійної фіксації уваги на певних предметах або активностях (видах діяльності), що супроводжується розвитком інтенсивних емоцій. Цей процес настільки захоплює людину, що починає керувати її життям. Людина стає безпорадною перед своїми пристрастями. Вольові зусилля слабшають і не дають можливості протистояти адикції» (Железнякова, 2016). Іманентні ознаки, чинники і результати залежності – маркери, які цілком розкривають зміст окресленого явища.

Аналіз специфіки характеротворення дійових осіб у драматургічному творі, зокрема розкриття образу персонажа через його дії та вчинки, сприяв визначенню характерних ознак, які потенційно можуть бути зреалізовані в п'єсі: компульсивна поведінка, тривожність, заперечення, втрата відчуття реальності, створення альтернативної реальності. Таким чином, враховуючи іманентні ознаки адикції, пропонуємо поглянути крізь призму цього психологічного феномена на спогади-нарративи в п'єсі Т. Іващенко «Таїна буття».

Початок подружнього життя приємними спогадами закарбувався в пам'яті Ольги Франко. Закоханість окрилювала жінку, а слова чоловіка стали джерелом її щастя: *«Як я вас люблю, Олечко! Як гаряче бажаю я бачити Вас щасливою! Одного тільки боюсь – щоб не вбило мене це щастя»* (Іващенко, 2015, с. 171). Цей період тривав недовго. З часом Ольга помічає байдужість і відстороненість чоловіка, зануреність у себе, а на вияв своїх почуттів отримує однозначну та категоричну відповідь: *«Олю, напиши мені на папері все, що ти жадаєш почути. Я підпишусь. Перечитай і тишся... Не ображайся. Я доволі іронічний і стриманий у почуттях»* (Іващенко, 2015, с. 176). Різкі зміни в поведінці чоловіка викликають почуття розгубленості дружини: вона починає шукати причини в собі, проте його залежність починає поглинати все з більшою силою і він вирішує «відкритись» Ользі.

Іван Франко ухвалює рішення познайомити дружину з Целіною Журовською, коли

вже не сила приховувати власну зацікавленість цією персоною. Захопленість поштаркою одразу помічає Ольга, яка все ще сподівається пробудити почуття кохання до себе. Пригнічення і розібраність – емоції, які відчувала Ольга в той момент, були настільки сильними, що навіть на схилі літ вона пам'ятає найдрібніші деталі поведінки чоловіка під час того знайомства: *«Дивилася, як змінюються його очі, Він перетворювався на безжурного юнака, якого по життю веде блискавка пристрасті»* (Іващенко, 2015, с. 173). Унаслідок захопленості Івана Франка іншою жінкою будь-які почуття до дружини поступово згасають. Ольга обурена таким ставленням чоловіка: *«Ти мене не любиш. Ти взагалі не спроможний до сімейного життя. Тобі все байдуже...»* (Іващенко, 2015, с. 179). Психологічний стан адикта значно погіршується після поїздки в польське містечко – зустріч з об'єктом залежності не дала бажаних емоцій: *«У своєму щоденнику я б записала про приїзд Франка з Перемишля так: він приїхав знесиленим і не виявив навіть крихти радості при зустрічі»* (Іващенко, 2015, с. 184). Зовнішні прояви емоційної нестабільності стають все більш помітними: *«Франко став задумливим і ще більш похмурим»* (Іващенко, 2015, с. 185). Зрештою, звичайна закоханість перетворюється на одержимість, яка цілком поглинає письменника.

Тож, не дивно, що найпотужніший пласт маркерів міжособистісної адикції Івана Франка криється у спогадах-нарративах самого письменника. Компульсивна поведінка, тривожність, втрата реальності та натомість творення альтернативної дійсності – ознаки залежності письменника, які яскраво простежуються у спогадах-нарративах.

Найчастіше в тексті п'єси простежуються маркери компульсивної поведінки. Нав'язливі думки про об'єкт залежності спричиняли не лише постійні роздуми чоловіка про Целіну, він стає найчастішим відвідувачем пошти: *«Мене збуджували барви, що розквітали в душі при згадці про Целіну. Я часто навідувався на пошту. Спостерігав за нею, неначе за небесною кометою...»* (Іващенко, 2015, с. 180). З часом, здається, звичайні спостереження переходять у хворобливу ідею: письменнику-адикту не вистачало об'єкта залежності, тому він починає ледь не цілодобово стежити за Целіною: *«Я неначе оскажений: годинами простоював під її вікнами, аби вона лише підняла фіранку і я міг уклонитися їй...»* (Іващенко, 2015, с. 181). Одержимість поштаркою провокує компульсивне виявлення емоцій, що супроводжується неконтрольованими діями: *«Бігти, бігти за нею! Серце калатає в руках, в голові, в горлі! А ноги не відриваються від землі. Усе, що боліло мені ці роки, нестримним потоком відчаю вилилось на палаючий мозок! Бігти! Бігти за нею!»* (Іващенко, 2015, с. 183). Агресивні дії зумовлені потребою перебування постійно біля об'єкта залежності. Нав'язлива ідеалізація жінки-мрії перед суспільством, зокрема дружиною: *«Целіна Журовська. Подивись, як погордо вона тримає голову! Її волосся надзвичайного кольору, попелясте»* (Іващенко, 2015, с. 173). Маркери-компульсії криються переважно в окличних «обірваних» реченнях, які перенасичені дієслівними лексемами.

Через неможливість щодня бачити Целіну, адикт все частіше відчуває тривожність: *«Вона несподівано зникла зі Львова. <...> Душа моя раптом опинилась у пустелі. Яскраві кольори моїх снів змінилися на чорні жахіття. Я прокидався з тяжким відчуттям: життя моє скінчилось, навкруги порожнеча»* (Іващенко, 2015, с. 181). Він гостро переживав відсутність живлення своєї міжособистісної залежності. Час від часу Івана Франка відволікали редакторська робота і боротьба за майбутнє України, проте як тільки він згадував переїзд Целіни, знову починали переважати депресивні настрої: *«Ця звістка наче кривава заграва маркує мою душу. Серце квилить пораненим птахом»* (Іващенко, 2015, с. 188). Тривожність адикта досягається розгорнутими описами відчуттів адикта, а використання негативно забарвлених лексем виконують роль одночасно нагнітання і підсилення його депресивного стану.

Нестабільний психологічний стан адикта, спричинений безперервними думками про об'єкт залежності, зумовлює втрату відчуття реальності: *«І ось вже збурений потік*

пристрастей позбавив мене поміркованості» (Іващенко, 2015, с. 188). Здоровий глузд залишає Івана, а в голові думки лише про жінку-мрію: *«На вулиці майже в кожній жінці мені ввижалася Целіна. Я втомився від своїх візій. І страхався, що назву дружину її ім'ям»* (Іващенко, 2015, с. 182). Безсилля бере верх над адиктом, оскільки чоловікові не стає сил відокремлювати марення від дійсності: *«Я повернувся до Львова з хворими нервами. Мої вірші народжувались хворими і безнадійно зболеними»* (Іващенко, 2015, с. 182). Увиразнення втрати відчуття реальності досягається завдяки застосуванню прийому галюцинації.

Унаслідок руйнування межі між мареннями і реальністю відбувається творення альтернативної дійсності. Побачивши поштарку, письменник-адикт одразу проєктує їхні спільні дії на кілька хвилин вперед, реалізуючи при цьому усі потаємні бажання: *«Я подумки повернув Целіну до себе назустріч. <...> Я беру її за руку, і ми йдемо знайомими вулицями Перемишля, ніжно торкаючись пальцями»* (Іващенко, 2015, с. 183). Така дійсність більше до вподоби Івану Франку, тому «повернення» до жорстокої реальності, зазвичай, супроводжуються різкими змінами настрою: *«Майже безтямно обвів вулицю очима. Не збагну – де я? Як втомився я від свого марення! Час зрозуміти – це не здійсниться ніколи! На цій вулиці я пережив мрію, сон посеред білої днини»* (Іващенко, 2015, с. 184). Маркери описаної іманентної ознаки залежності реалізуються переважно через прийом марення, а також інколи завдяки риторичним запитанням й окличним реченням. Тож у нашому випадку саме адикція наскрізно пронизує спогади-наративи та є унікальним об'єднавчим чинником хронотопних структур у цій п'єсі.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, драматургічний твір Т. Іващенко «Таїна буття» відзначається наявністю двох хронотопних структур, які розвиваються паралельно упродовж усієї п'єси: перша – Ольга Франко на схилі літ згадує молоді роки; друга – власне спогади жінки з моменту знайомства з Іваном Франком і загалом їхнє подружнє життя. Різниця в часі та просторі, яка є досить значною у двох хронотопних структурах, долається не лише завдяки наявності спогадів-наративів, а закладеного в них наскрізного сенсу – адикції Івана Франка.

Маркери міжособистісної залежності Івана Франка криються у спогадах-наративах самого письменника і його дружини. Більшість іманентних ознак – компульсивна поведінка, тривожність і частково творення альтернативної дійсності, закладені на лексичному і стилістичному рівнях, а саме реалізуються через перенасичення мовлення адикта специфічною лексикою та наявністю в ньому великої кількості окличних неповних речень, риторичних запитань. Своєрідним інструментом оприявлення ознак адикції – втрати відчуття реальності і творення альтернативної дійсності – є прийом галюцинації і марення. Саме вони є ключовими на завершальному етапі формування образу письменника-адикта. Таким чином, міжособистісна залежність наскрізно пронизує спогади-наративи та виступає тим єднальним елементом, завдяки якому п'єса сприймається як цілісний твір.

Зважаючи на результати досліджень, у перспективі плануємо поширювати апробовану методіку аналізу на інші біографічні п'єси, з метою виявлення можливих сенсів, що уможливить виокремити цілий ряд єднальних елементів і класифікувати їх.

Бібліографічний список

- Багряна, А., Верещак, Я., Герасимчук, В. та ін., 2015. *Таїна буття. Біографічна драма. Антологія*. Світ Знань.
- Бондарева, О. Є., 2021. Драматургічна антологія біографічних п'єс «Таїна буття» та її культурні контексти. *Українська біографістика*, 21, с. 242–263.
- Железнякова, Ю. В., 2016. Основні характеристики адиктивної поведінки. *Теорія і практика сучасної психології*, 2, с. 4–8.
- Іващенко, Т., 2015. Таїна буття. В: *Таїна буття: Біографічна драма. Антологія*. К.:

Видавництво «Світ Знань», с. 165–194.

Лембке, А., 2021. *Дофамінове покоління*. Перекладач Н. Яцюк. Видавництво: Лабораторія. Процюк, С., 2022. *Руки і сльози*. К.: Видавництво Холодкевича «ТунДрайв».

Черкашина, Т. Ю., 2009. Художня біографія: термінологічний аспект. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Філологічні науки*, 1(164), с. 191–199.

Prince, G. A., 1988. *Dictionary of Narratology*. Andershot (Hants).

References

Bahryana, A., Vereshchak, Y., Herasymchuk, V. etc., 2015. *Tayina buttya. Biohrafichna drama. Antolohiya*. [The secret of being. Biographical drama. Anthology]. K.: Vydavnytstvo «Svit Znan» (in Ukrainian).

Bondareva, O. Y., 2021. Dramaturhichna antolohiia biohrafichnykh pies «Taina buttia» ta yii kulturni konteksty. [A dramaturgical anthology of biographical plays «The Secret of Being» and its cultural contexts]. *Ukrainska biohrafistyka*, 21, pp. 242–263. (in Ukrainian).

Cherkashyna, T. Y., 2009. Khudozhnia biohrafii: terminolohichniy aspekt. [Artistic biography: terminological aspect]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu im. T. Shevchenka. Ser. Filolohichni nauky*, 1(164), pp. 191–199. (in Ukrainian).

Ivashchenko, T., 2015. Taina buttia. In: *Taina buttia: Biohrafichna drama. Antolohiia* [The secret of being. Biographical drama. Anthology]. K.: Vydavnytstvo «Svit Znan», s. 165–194. (in Ukrainian).

Lembke, A. (2021). *Dofaminove pokolinnia* [Dopamine nation]. Translated N. Yatsiuk. Vydavnytstvo: Laboratoriia. (in Ukrainian).

Prince, G. A., 1988. *Dictionary of Narratology*. Andershot (Hants).

Protsiuk, S., 2022. *Ruky i slozy*. [Hands and tears]. K.: Vydavnytstvo Kholodkevycha «TunDraiv». (in Ukrainian).

Zhelezniakova, Yu., 2016. Osnovni kharakterystyky adyktivnoi povedinky [The main characteristics of addictive behavior]. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*, 2, pp. 4–8.

Стаття надійшла до редакції 14.12.2022.

T. Fedyk

MEMOIR STRUCTURES OF THE NARRATIVE IN THE PLAY TETYANA IVASHENKO «THE MYSTERY OF BEING»

The article analyzes the peculiarities of the use of narrative structures of memory in T. Ivashchenko's play «The Secret of Being». The relevance of the study is determined by the popularity of the genre of artistic biography, which is drawn from the desire to deeply rethink the lives of key cultural and historical figures and the availability of a wide range of tools for this literary representation. Also, the play «The Secret of Being» is interesting for researchers of biographical drama due to the peculiar construction of the plot.

During the research, first and foremost, the content of the basic terminology was clarified - the concepts of «narrative», «memories-narrative», «dependency», «addictive behavior». Secondly, the chronotopic structures of the narrative were distinguished. Then, the connecting elements of the chronotopic structures – memories-narratives were determined, and the features of memories were analyzed – narratives as which containing markers of addiction.

In T. Ivashchenko's play «The Secret of Being» two chronotopic structures are closely intertwined: the first – Olha Franko recalls her youth at the end of her life; the second – the

actual memories of the woman from the moment she met Ivan Franko and their married life in general.

The difference in time and space, which is quite significant in chronotopic structures, is overcoming not only due to the presence of memories-narratives but also due to the inherent meaning - addiction.

Most of the immanent signs of addiction – compulsive behavior, anxiety, and partial creation of an alternative reality – are realized in the text of the play at the lexical and stylistic levels. A specific tool for manifesting the other two – the loss of the sense of reality and the creation of an alternative reality – is the reception of hallucinations and delusions. Thus, interpersonal dependence pervades the memories-narratives and acts as the unifying element, thanks to which the play is perceived as a complete work.

Taking into account the results of the research, it is worth extending the proven methodology of analysis to other biographical plays, intending to identify a number of possible meanings that can serve as a connecting element.

Key words: *modern Ukrainian drama, narration, memory-narrative, addiction, addictive behavior.*